

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зязюн І. А. Про велич «Я-концепції» тендітної людської душі мого побратима / Іван Андрійович Зязюн / Філіпчук Г. Г. Національна освіта і суспільство: зб. наук. пр. / Георгій Філіпчук. - Чернівці: Зелена Буковина, 2013. - С. 825.
2. Філіпчук Г. «Духа не вгашайте!». Публіцистика / Георгій Філіпчук. - К.: Вид-во Товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка, 2014. - С. 4.
3. Філіпчук Г. Г. Націєтворчість освіти: монографія / Георгій Філіпчук. - Чернівці: «Зелена Буковина», 2014. - С. 23-25.
4. Філіпчук Г. Г. Національна освіта: особистість і суспільство: зб. наук, пр., / Георгій Георгійович Філіпчук. - Чернівці: Зелена Буковина, 2013. - С. 41, 184, 298.

УДК 37.011.3-051:75:111.852

Г.І. Сотська, м. Київ

ЕСТЕТИЧНО-ОЦІННА ДІЯЛЬНІСТЬ У РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНОГО ДОСВІДУ ВИКЛАДАЧА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Естетичний досвід викладача образотворчого мистецтва є важливою складовою його професійної діяльності, оскільки допомагає йому повноцінно орієнтуватися в сучасному естетико-культурологічному та педагогічному просторі та виступає ціннісно-орієнтаційним фактором його розвитку, поведінки є базисною основою педагогічної майстерності педагога-художника.

Естетичний досвід є механізмом внутрішнього спонукання педагога-художника до сприймання, розуміння краси в навколишньому середовищі, праці, мистецтві, стосунках в організації власної художньо-педагогічної діяльності з урахуванням ціннісних орієнтирів та естетичних вимог. За умови розвиненого естетичного досвіду педагога-художника, уможливується усвідомлення естетичного сенсу художньо-педагогічної діяльності, її соціально-гуманістичної значущості, що забезпечує; викладачу внутрішню свободу, свободу прояву всіх задатків і розвинених на їх основі здібностей і талантів у вільній художньо-педагогічній діяльності й життєдіяльності.

Викладач образотворчого мистецтва з розвиненим естетичним досвідом організовує навчально-виховний процес з чітким усвідомленням змістового наповнення категорій естетичного й прекрасного, естетичного й художнього та їх взаємозалежності. Адже прекрасне — не тотожне естетичному (за А. Лосевим); прекрасне - не тотожне художньому, оскільки художнє опосередковується мистецтвом як матеріалізованою творчістю; художнє - здійснене естетичне: ним можна виражати предметний світ науки, етики, релігії, освіти тощо (за І. Зязюном).

Одним із засобів розвитку естетичного досвіду викладача образотворчого мистецтва є естетично-оцінна діяльність, яка сприяє глибокому пізнанню мистецтва та розумінню краси навколишньої дійсності.

У процесі такої діяльності активізується естетико-пізнавальний потенціал викладача, у нього розвивається критичне художнє мислення, збагачується і ворча уява.

Дослідники характеризують естетично-оцінну діяльність як процес прояву діалектичної єдності об'єктивного і суб'єктивного факторів. Об'єктивний фактор, відображаючи реальні властивості предметів, характеризує принципи й норми соціально-історичної практики людства, що икріплені в суспільному досвіді, а суб'єктивний фактор є результатом активності суб'єкта, який здійснює оцінювання, характеризує індивідуальні особливості особистості.

Завдяки естетичній оцінній діяльності викладач образотворчого мистецтва, може аналізувати явища та предмети естетичної сфери, і'ясовувати їхню цінність для кожного або навпаки байдужість чи заперечення.

Варто зауважити, що в основі естетично-оцінної діяльності покладена естетична оцінка, яка представляє раціональну форму встановлення естетичної цінності або усвідомлення естетичного почуття до будь-якого об'єкту. При цьому естетичні почуття дають можливість викладачу образотворчого мистецтва орієнтуватися в естетичних властивостях об'єктів природи, соціуму, культури, є гранню загальних людських відносин і виступають критерієм універсальності та гармонійності особистості.

Як провідна форма естетичної свідомості естетична оцінка спрямована на раціональне осмислення та інтерпретування інформації, яку отримує викладач образотворчого мистецтва у процесі пізнання світу. У процесі естетичної оцінної діяльності педагог-художник пізнає, встановлює цінність, співвідносить її з особистими інтересами, визначає ступінь значущості для себе, можливість використання для задоволення потреб.

Потреба як внутрішній психічний стан регулюють поведінку особистості, визначають спрямованість мислення, почуттів та виступає джерелом активності викладача образотворчого мистецтва. Потреба на високому рівні впорядкованості є естетичною потребою як життєстверджувальний і гармонізуючий, соціалізуючий та гуманізуючий порядок (за Л. Газнюком); «найлюдська з усіх людських потреб» (за М. Вербом). Естетична потреба поєднує в собі багато елементів, які визначають індивідуальне відношення до краси, виступає як провідний мотив, внутрішня ціннісна установка, стрижень спрямованості особистості. Усвідомлені естетичні потреби викладача образотворчого мистецтва викликають інтерес до естетичного в житті, стають стимулом естетичної діяльності. Остання визначається як емоційно-почуттєва, духовно-ціннісна діяльність особистості, спрямована на перетворення світу відповідно до уявлень про досконале, яка пов'язана з гармонійною самореалізацією людини (Ю. Боров); як вид духовно-практичного освоєння і перетворення світу за законами краси (А. Пронін); як втілення прагнень індивідуума до об'єктивації свого внутрішнього світу; як цілісної характеристики активності

людини, яка виявляється в діяльності і поведінці людини, в самодетермінації її буття у світі - суб'єктивності (Н. Миропольська).

У процесі естетично-оцінної діяльності викладача образотворчого мистецтва формується ціннісне ставлення, однією із форм якого є естетичне сприймання, яке є процесом взаємодії естетичного об'єкта з суб'єктом. Це є чуттєвим ступенем пізнання естетичного об'єкта, що включає на першому етапі «живе споглядання», первинну емоційну зацікавленість, безпосереднє переживання явищ дійсності або мистецтва, на другому - «абстрактне мислення», обдумування, аналіз. Естетичному сприйняттю притаманна цілісність і безпосередність, оскільки суб'єкт сам знаходить предмет свого сприйняття, відкриває для себе його естетичну цінність і має насолоду не тільки від предмета сприйняття, але і від процесу. У процесі естетичного сприйняття об'єкта дійсності або творів мистецтва формується цілісне уявлення про нього як про єдиний організм, в якому всі елементи пов'язані між собою, а засоби виразності підпорядковані змісту.

Виняткове значення в естетично-оцінній діяльності викладача образотворчого мистецтва, що забезпечує здатність до оцінки естетичних явищ, об'єктів, художніх творів, є сформований естетичний смак, який виконує оцінно-регулятивну функцію у структурі розвитку його естетичної свідомості. Науковцями доведено, що естетичний смак ґрунтується на особливому інтелектуальному механізмі — естетичній інтуїції, що включає такий спосіб пізнання, як творчу уяву, що охоплює образ «цілого», що не випереджає його логічного розчленування, аналітичну дію розуму. Естетичний смак є своєрідним почуттям міри для викладача образотворчого мистецтва, це умінням знаходити необхідну достатність в особистісному ставленні до світу культури і цінностей. Наявність естетичного смаку виявляється як пропорційність внутрішнього і зовнішнього, гармонія духу, соціальної поведінки, соціальної реалізації особистості.

Характеризуючи естетичний смак, важливо підкреслити, що він не тільки зводиться до здатності естетичної оцінки, а завершується присвоєнням або запереченням культурної естетичної цінності.

Орієнтиром для викладача образотворчого мистецтва у процесі естетично-оцінної діяльності є естетичний ідеал. Поняття «ідеал» (з грец. - ідея) - взірець, норма, ідеальний образ, що визначає спосіб і характер поведінки людини або певної людської спільноти, орієнтує на краще і стимулює до творчості. В ідеалі відтворюється і досягнена досконалість, і проєкція розвитку в майбутньому, і довершене сучасне, і бажане гармонійне. Під естетичним ідеалом розуміють найбільш повну гармонійну єдність суб'єкта та об'єкта, взірець найдосконалішої краси, яка тільки існує у світі і яку тільки в силах породити людська фантазія, зокрема, художня. Відповідно до теорії відображення естетичний ідеал представляє собою єдність емоційно-чуттєвого і раціонально-інтелектуального оцінювального усвідомлення сьогодення і його випереджаючого прийдешнього.

Естетичний ідеал для викладача образотворчого мистецтва є еталоном краси і одночасно об'єктивним критерієм естетичної досконалості оточуючої дійсності і мистецтва. Орієнтація педагога-художника на естетичний ідеал як уособлення загальнооцінного у процесі й наслідках художньо-педагогічної діяльності - це шлях сходження до досконалості і результату його художньо-педагогічної діяльності.

Отже, естетично-оцінна діяльність у контексті розвитку естетичного досвіду викладача образотворчого мистецтва є рушійним механізмом естетичного оцінювання через вміння відрізнити справжню красу й істинні естетичні цінності від антицінностей в оточуючій дійсності і мистецтві та фактором спрямування естетичної орієнтації педагогів-художників в естетично-творчій перетворювальній діяльності, у системі художньо-естетичного освоєння світу.

УДК 37.015.31:17.022.1:1(477)

К.О. Журба, м. Куїв

ФІЛОСОФСЬКІ ВИТОКИ ВИХОВАННЯ СМИСЛОЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДІ

Проблема виховання смисложиттєвих цінностей у молоді завжди перебувала у центрі уваги української філософії, акцентуючи увагу на розумінні сутності людини, її життєвих цілей, розуміння смислу життя. Відсутність смисложиттєвих цінностей може стати причиною життєвої кризи юної особистості, втрати орієнтирів, навіть інтересу до життя, до себе.

Намагаючись розкрити смисложиттєвий запит філософії, Г. Горак наголошує на особистій причетності індивіда, що намагається розв'язати найважливішу колізію власної буттєвості, обмеженою часом існування (смертю) та рефлексивною здатністю до усвідомлення свого становища в світі та ставлення до нього. До пошуків смисложиттєвих цінностей людину штовхає і трансцендентність, потреба осягнути незбагненність. «Отже смислопошук має безмежні горизонти. На рівні індивідуального розв'язання він, звичайно, формується у вигляді питання «Для чого жити?». Без відповіді на нього індивідуальна буттєвість втрачає свій культурний сенс і зводиться до задоволення потреб вітальності і перетворює людське життя на абсурдне» [1, і 219).

Філософ вмотивовано критикує такі смисложиттєві ціннісні орієнтації як: життя заради добра, яке часто обертається на зло для інших; життя для себе, що перетворюється на пошуки розваг і насолоди; життя заради самореалізації всупереч інтересам інших, за рахунок слабших тощо та доводить взаємообумовленість і взаємозв'язок людини і культури через смислопошук таких цінностей як краса, любов, добро, істина.

Розмірковуючи над пошуком смисложиттєвих цінностей, Г. Горак наголошує: «Можна народитись калікою, але знайти себе у житті і навіть підвестись на вищі шаблі розвитку, можна страждати від невиліковної